

Шляхи вирішення проблеми формування у курсантів спеціальних якостей, необхідних для успішного протистояння нападу озброєного супротивника

Бондаренко В.В.

*Національна академія внутрішніх справ***Анотація:**

Визначено напрямки формування спеціальних якостей працівників міліції. Систематизовано дані про реальні зіткнення працівників міліції із злочинцями. Показано закономірності у поведінці агресивно налаштованого супротивника. Виявлена необхідність розвитку та вдосконалення спеціальних якостей працівників міліції. Розглянуто умови прихованого нападу супротивника. Показана необхідність засвоєння знань про підготовчі рухи озброєного супротивника. Наведено напрямки вдосконалення спеціальних фізичних та психічних якостей, формування умінь та навичок виконання прийомів обеззброєння.

Ключові слова:

правоохоронець, спеціальні якості, озброєний злочинець, холодна зброя.

Бондаренко В.В. Пути решения проблемы формирования у курсантов специальных качеств, необходимых для успешного противостояния нападению вооруженного противника. Определены направления формирования специальных качеств работников милиции. Систематизированы данные о реальных столкновениях работников милиции с преступниками. Показаны закономерности в поведении агрессивно настроенного преступника. Вывявлена необходимость развития и совершенствования специальных качеств работников милиции. Рассмотрены условия скрытого нападения преступника. Показана необходимость усвоения знаний о подготовительных движениях вооруженного преступника. Приведены направления совершенствования специальных физических и психических качеств, формирование умений и навыков выполнения приемов разоружения.

Bondarenko V.V. Ways of decision of problem of forming for the cadets of the special qualities, need the militiaman to successful counteract against the armed attack. Directions of forming of the special qualities of workers of militia are certain. Information is systematized about the real collisions of workers of militia with criminals. Conformities to law are rotined in the conduct of a be out for scalps criminal. The necessity of development and perfection of the special qualities of workers of militia is exposed. The terms of the hidden attack of criminal are considered. The necessity of mastering of knowledge is rotined about preparatory motions of the armed criminal. Directions of perfection of the special physical and psychical qualities, forming of abilities and skills of implementation of receptions of disarmament, are resulted.

работник милиции, специальные качества, вооруженный преступник, холодное оружие.

militiaman, special qualities, armed criminal, blank weapons.

Вступ.

Багато різних видів професійної діяльності здійснюється в ускладнених, інколи навіть критичних умовах. В цілому, такі ситуації характеризуються дефіцитом часу, великим обсягом різної інформації, прийняттям правильних та відповідальних рішень, високою динамічністю.

Спеціалісти з професійної підготовки відмічають, що для успішного виконання поставлених завдань, під час виникнення таких ситуацій, працівникам міліції необхідно володіти знаннями, уміннями, навичками та мати розвинені професійно важливі якості.

Дослідженням особливостей розвитку професійних якостей, необхідних для успішного виконання поставлених завдань в різних видах діяльності, займалося багато спеціалістів, наприклад: удосконалення фізичних якостей працівників органів внутрішніх справ (С.В. Непомнящий, А.Р. Лушак, І.П. Загорко, Ю.П. Сергієнко), психічних якостей (А.М. Столяренко В.І. Барко В.В. Авдеев, М.Г. Логачов, С.Х. Яворський, О.М. Корнев), комунікативних (М.М. Ісаєнко, Т.К. Ісаєнко), умінь та навичок прийомів рукопашного бою (В.І. Пліско, В.В. Крутов, С.П. Стешенко, С.А. Антоненко, А.І. Суббот, Л.П. Онул, Г.А. Черепакін, Є.В. Кін, О.Г. Каліберда, А.П. Кухаренко), фізичних якостей єдинокорців (І.М. Крепчук, М.А. Гончерюк, Е.І. Кочурко, А.Д. Громико), спеціальних якостей фехтувальників (А.Ц. Демінський, А.Д. Хазан, М.М. Сініцин).

Але практика показує, що не завжди вдається реалізувати набуті уміння та навички в реальних умовах навіть фізично розвиненим працівникам, які пройшли курс спеціальної фізичної підготовки та вважалися підготовленими до професійної діяльності.

На основі власних педагогічних спостережень, слід відмітити, що при навчанні прийомам обеззброєння за традиційними методиками, курсант вже на по-

чатку виникнення небезпечного моменту може втратити перевагу. Тобто, проблема полягає в тому, що на даний час недостатньо розроблено методик, за якими майбутній правоохоронець, під час навчання, на початку виникнення небезпечного моменту зміг би визначити на якій стороні перевага.

Специфіка правоохоронної діяльності висуває підвищені вимоги до курсантів учбових закладів МВС України щодо розвитку особистісних якостей, тому що характеризується конфліктністю, існує ймовірність агресивної поведінки з боку правопорушників. Непоодинокі випадки нападу на представників закону з використанням різної зброї, в тому числі холодної. Тобто, рівень ризику високий.

Як правило, під час зіткнення із працівником міліції агресивно налаштований злочинець атакує першим й зненацька, а працівник, в більшості випадків, не готовий до відбиття нападу. Це пояснюється тим, що під час навчання складно змоделювати ситуації зіткнення із злочинцем озброєним холодною зброєю. В таких умовах розвиток спеціальних фізичних та психічних якостей, формування умінь та навичок виконання прийомів обеззброєння ускладнюється. Як наслідок, під час таких сутичок працівники міліції отримують поранення та непоодинокі випадки їх загибелі.

Одним із напрямків часткового вирішення проблеми ефективної діяльності в умовах ризику є впровадження методики навчання, яка надасть можливість навчити курсанта діяти синхронно по відношенню до загрози нападу та сприятиме формуванню спеціальних якостей, які необхідні для конкретного виконання знешкодження та затримання злочинців, озброєних холодною зброєю.

Робота виконана відповідно до плану НДР кафедри вогневої та спеціальної фізичної підготовки та „Основних напрямків наукових досліджень Київського національного університету внутрішніх справ на 2008-2010 роки”.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження: теоретично й практично визначити напрямки формування спеціальних якостей, які надають перевагу працівникам міліції під час сутички із озброєним супротивником.

Завдання:

- проаналізувати реальні зіткнення із злочинцями, озброєними холодною зброєю та визначити основні якісні параметри, які були проявлені у ході поединку;
- експериментально перевірити ефективність необхідних якостей, що забезпечують успішність відбиття нападу озброєного ножем супротивника.

Результати досліджень.

Працівник міліції, для ефективної діяльності під час зіткнення із озброєним правопорушником, повинен бути підготовленим.

З дидактичної точки зору процес підготовки майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах пов'язаних із відбиттям нападу та затриманням озброєних злочинців розглядається як поступовий та послідовний перехід від знань та уявлень про основні закономірності у взаємодіях, про правила та навичок. Але, як відомо, будь-яка професійна діяльність передбачає певний розвиток професійно важливих якостей. Чим вищий ступінь їх розвитку, тим ефективніше працівник може виконувати поставлені перед ним завдання.

На основі аналізу спеціальної літератури [1; 2] був виділений комплекс спеціальних психомоторних якостей, які необхідні правоохоронцю для успішного відбиття нападу злочинця, озброєного холодною зброєю. Даний комплекс включає рухові та психічні якості.

До рухових якостей віднесли:

- професійно-прикладні уміння та навички володіння прийомом обеззброєння при нападі супротивника, озброєного холодною зброєю;
- спеціальні фізичні якості [3; 4], а саме: швидкість, сила, витривалість, спритність та гнучкість. Рівень їх розвитку визначає ефективність рухових процесів під час контакту із супротивником.

Багато науковці [5; 6; 7] стверджує, що для ефективної діяльності, під час зіткнення із озброєним злочинцем, працівник міліції повинен володіти сукупністю важливих психічних якостей, до яких відносять: ряд вольових якостей, оперативність мислення, об'єм уваги, швидкість сприйняття та переробки інформації, психологічна та емоційна стійкість [8; 9].

Вольові якості вважають першочерговими у розв'язанні складних проблем, що виникають під час виконання службових обов'язків, в тому числі при зіткненні із озброєним злочинцем [4; 5; 10]. Наявністю розвинених вольових якостей, за даними науковців [10], частково можна компенсувати недоліки в технічній підготовленості.

Така якість як оперативність мислення сприяє визначенню дій нападаючого або їх ймовірної послідовності в умовах жорсткого ліміту часу. Тобто, це процес визначення способу нападу на основі зовнішніх ознак у поведінці супротивника, в результаті якого формуються моделі ймовірних дій та приймається оптимальне рішення. Слід також зауважити, що важливою якістю, яка визначається психікою є швидкість сприйняття та переробки інформації. Вона необхідна

для швидкого прийняття рішення щодо подальших захисних дій.

Власні педагогічні дослідження показують, що сформувані всі якості перелічені на *рис.1* в єдину цільову систему досить складно. Це пов'язано із недосконалістю методик навчання, індивідуальними особливостями курсантів та їхнім відношенням до підвищення рівня своєї професійної майстерності.

Як свідчить аналіз реальних ситуацій, під час яких працівники міліції піддавались нападу злочинців, озброєних холодною зброєю, в одних випадках правоохоронці не встигали відреагувати на удар ножем, тобто їм не вистачало швидкості під час дій у відповідь; в інших – витривалості під час переслідування правопорушника, зосередженості та рішучості в ситуаціях, які передують збройному контакту. Кожна із таких ситуацій характеризувалась певними умовами виникнення, ознаками прояву, просторово-часовими параметрами та для успішних захисних дій потребувала від працівників акцентованого розвитку конкретних якостей.

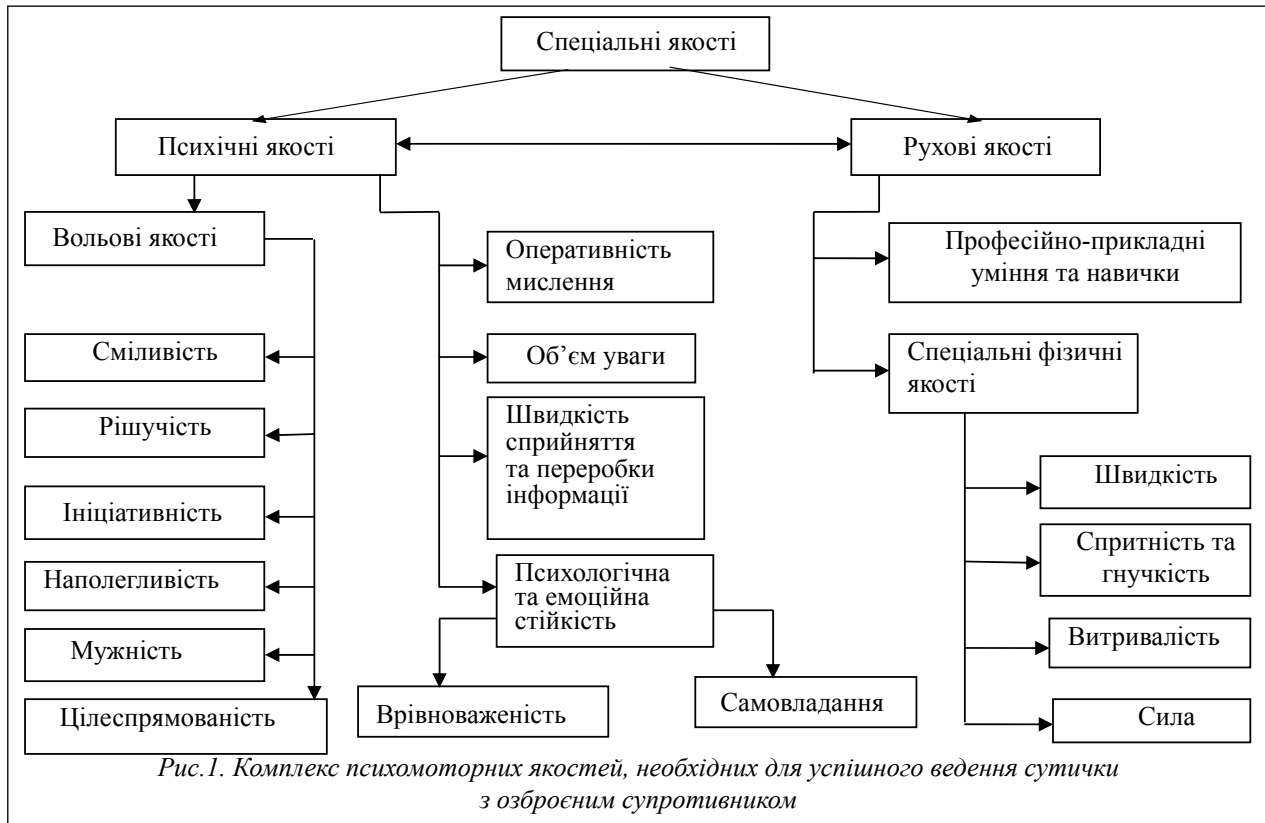
Щоб бути готовим до відбиття нападу злочинця, озброєного ножем, потрібно володіти сукупністю знань закономірностей у його поведінці, яка передуює безпосередньому контакту. Володіючи такими знаннями, працівник може вчасно визначити ступінь загрози, спрогнозувати подальший розвиток ситуації та відповідно відреагувати. В залежності від умов зіткнення та обставин може діяти на випередження – збільшувати дистанцію та використовувати табельну вогнепальну зброю. У випадку неможливості її використання – виконувати адекватні захисні дії.

Враховуючи досвід працівників практичних підрозділів, наукові дослідження у даному напрямку та власні педагогічні спостереження, була розроблена спеціальна методика підготовки працівників до відбиття нападу супротивника, озброєного холодною зброєю. Дана методика базується на знаннях закономірностей у діях атакуючого та сприяє формуванню спеціальних якостей, які надають перевагу правоохоронцю під час виникнення збройної сутички.

Для перевірки її ефективності було вирішено провести експеримент. Необхідною умовою під час початкової та контрольної перевірки було наближення умов сутичок до реальних. Нападаючому було поставлено завдання – наблизитись до особи, яка захищається та атакувати, використовуючи при цьому різноманітні удари ножем, в тому числі самі підступні та несподівані.

У експерименті брали участь дві групи: контрольна та експериментальна. Контрольна готувалась за традиційною методикою, а експериментальна – за спеціальною.

Після проведення 10 занять, спостерігалось покращення результатів в обох групах. У контрольній групі сутичок із позитивним результатом було на 23% більше в порівнянні із початковим контролем. Такий результат пояснюється частковим удосконаленням навичок прийомів обеззброєння за рахунок багаторазового відпрацювання. У експериментальній групі даний показник становив – 39%. Більша успішність пов'язана з тим, що особи цієї групи, пройшовши підготовку за спеціальною методикою, володіли знаннями у по-

ведінці нападаючого та змогли, в більшості випадків, оцінити та відреагувати на атакуючі дії або ж діяли на випередження. Наявність знань про дії супротивника, які передують нападу сприяло швидкому прийняттю ефективного рішення щодо захисту. Особи експериментальної групи поводити себе більш рішуче, впевненіше йшли на зближення.

Результати проведеного експерименту свідчать про ефективність запропонованої методики.

Висновки.

Отже, на основі опитування працівників міліції, які побували в реальних ситуаціях зіткнення із злочинцем, озброєним холодною зброєю, аналізу спеціальної літератури та власних педагогічних спостережень було встановлено:

- що для ефективної діяльності в конкретних ситуаціях зіткнення із озброєним та агресивно налаштованим злочинцем, які характеризуються подібними умовами виникнення, працівнику міліції необхідно володіти рядом розвинених спеціальних якостей. В умовах відкритого, явного нападу: знаннями основних способів нападу, рішучістю, сміливістю, швидкістю виконання рухових дій, уміннями та навичками прийомів обеззброєння. В умовах прихованого нападу, крім вище перерахованих якостей, необхідна ще наявність знань про підготовчі рухи озброєного супротивника, які передують нападу.

Доведено:

- ефективність використання спеціальної методики, яка базується на знаннях закономірностей у діях супротивника, які передують нападу та сприяє формуванню спеціальних психомоторних якостей.

В подальших дослідженнях передбачається розробити моделі якостей працівника міліції, на основі яких можна спрогнозувати результат сутички під час зіткнення з озброєним супротивником.

Література:

1. Карякин Б. П. Самозащита / Б. П. Карякин. – М.: Сов. Спорт, 1991. – 80 с.
2. Спиридонов В. А. Основы самозащиты. Тренировка и методика / В. А. Спиридонов. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2005. – 320 с.
3. Стешенко П. А. Экспериментальное обоснование эффективности применения специального комплекса рукопашного единоборства в процессе физической подготовки: Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / П. А. Стешенко. – Л., 1972. – 19 с.
4. Непомнящий С. В. Экспериментальное обоснование средств и методов физической подготовки для воспитания профессионально важных физических и психических качеств у работников патрульно-постовой службы милиции: методические рекомендации / С. В. Непомнящий. – Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1987. – 75 с.
5. Ильин Е. П. Психология физического воспитания / Е. П. Ильин. – М.: Просвещение, 1987. – 287 с.
6. Антоненко С. А. Проблема формирования навыков рукопашного бою в системе физической подготовки навчальних закладів силових структур / С. А. Антоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків, 2002. – № 5. – С. 15-21.
7. Дворник Г. М. Формирование профессионально-прикладных навыков самозащиты без оружия на основе метода моделирования динамических ситуаций: Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / Г. М. Дворник; Белорусский ин-т физ. культуры. – Минск, 1987. – 19 с.
8. Хазан А. Д. Обучение фехтовальщиков шпажистов технике дистанционно-временных взаимодействий: Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / А. Д. Хазан. – К., 1986. – 23 с.
9. Деминский А. Ц. Педагогический контроль за развитием специальных способностей фехтовальщиков в процессе многолетней подготовки: Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / А. Ц. Деминский. – К., 1986. – 23 с.
10. Пліско В. І. Теоретичні та методичні засади формування готовності працівників правоохоронних органів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Пліско Валерій Іванович; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 475 с.

Надійшла до редакції 24.09.2010р.
Бондаренко Валентин Володимирович
okskrv@ukr.net